

ott napirenden, mint pl. W. Ament műve: «Die Entwicklung von Sprechen u. Denken beim Kinde.» E tekintetben nálunk is vannak kezdek: Balassa Józsefnek pl. van egy szép értekezése a gyermek nyelvről s alulírott is tett kísérletet a gyermek értelmi erői fejlődésének föltüntetésére. Mivel a gyermekpsychologia mint tudomány már jóformán túl van az adatgyűjtés stadiumán s annak óriási tömegét kezdik porhoz hasonlítani, mely felhőként emelkedve elhomályosítja a látást, azért kell a fősúlyt a nagy anyag sortírozására s részenként való földolgozására fordítani. Ilyenek nélkül nem foglalhatja el helyét a gyermekpsychologia az általános lélektannak az állatok szellemi tulajdonságairól s a szellemi közösségek fejlődéséről szóló része mellett. Pedig joga van arra, hogy olyan szabású műben nyérje betetőzését, a melyent Wundt a szellemi közösségek egyikéről, a nyelvről írt. (Völkerpsychologie I. Theil. Die Sprache. 2 B.). Csak akkor, ha az megtörténik, fog megérni teljesen a paedagogia átalakítására, arra, hogy benne láthassák a szakkörök az ethika mellett a második szilárd alapot, a neveléstannak tudományos szabatosságú rendszerben való előadásához.

Mindezt nem azért mondom, mintha Pethes J. művének értékét csökkenteni akarnám, melyet mindenképpen nyereségnek tartok; csak annak a fölfogásnak szeretnék utjába állani, a melyet azonban szerzőről nem föltételezek, hogy ime, van már gyermekpsychológiánk, a további munka tehát fölösleges. Ellenkezőleg: megtörtént a kezdeményezés először elméleti, most Pethes J. érdemes munkájával gyakorlati irányban, s hogy nálunk is megindulhasson a gyermekpsychologiai kutatás, karoljuk föl lelkesen, hogy a hazai tudomány e téren se maradjon hátra.

DONNER LAJOS.

Die Wandlungen der Pädagogik im neunzehnten Jahrhundert. Von Dr. Thomas Achelis. Berlin. 1901.

Egy sok kötetű vállalatnak, mely Németország utolsó századának szellemi életét egyes monographiákban rajzolni akarja, [Am Ende des Jahrhunderts, Rückschau auf 100 Jahre geistiger Entwicklung] ez a 23-ik kötete. Németország mult százada paedagogiai mozgalmainak képét adni egy körülbelül 200 lapra terjedő kis kötetben nem könnyű, de megoldható és hálás feladat. A czím — Wandlungen der Pädagogik: a paedagogia változásai — mintha előre is jelezné, hogy e könyvnek nem czélja az adatok összehordása, hanem csak a kiinduló és végpontok között levő jelentősebb peripetiák jellemzése. Az áramlatok irányát és eszmei tartalmát ily rövid terjedelemben is eredménynyel rajzolhatja ügyes, az anyag felett uralkodó kéz.

Az előttünk levő kötet — sajnos — nem teljesíti várakozásunkat. Nem fejlődéstörténetet, nem a fordulópontok képét, nem is a főbb áramlatok önálló jellemzését adja a könyv, hanem csak kisebb-nagyobb terjedelmű excerptumokat az utolsó 100—120 év pädagogiai gondolkodásának és iskolaszerzőinek irataiból. Ez excerptumok végén van aztán rendszeren néhány sornyi, meglehetősen phrasisos jellemzés vagy kritika.

A könyv beosztása a következő. Egy vékonyka előszón kívül áll bevezetésből, két szakaszból és befejezésből. A bevezetés a 18-ik század nagy örökségét akarja bemutatni és a következő írónak igen felszínes jellemzését, illetőleg pädagogiai vonatkozású gondolataiknak száraz részletét adja: Rousseau, Kant, Fichte, Herder, Schiller és Goethe, Jean Paul, Wilhelm v. Humboldt, Basedow. — Az első szakasz: «Die philosophische Begründung» címmel a következő gondolkodókat tárgyalja: Schelling, Hegel, Schleiermacher, Schopenhauer, Herbart, Ziller, Waitz, Stoy, Beneke és Spencer. A második szakasz (Die fachmannische Behandlung der Pädagogik) két fejezetre oszlik. Az első fejezet (Die Volksschule) megemlékezik a következőkről: Pestalozzi, Fröbel, Gräfe, Diesterweg és Lüben; a második fejezet (Die Gelehrtenschule) ezekről szól: Fr. Aug. Wolf, Gottfried Hermann, Böckh, Thiersch, Nagelsbach, Thaulow és Kern. A befejezés egy 4 lapra terjedő, nem mély elmefuttatás a humanistikus gymnasium jövőjéről, illetőleg a reá vonatkozó reformmozgalmakról.

A gondolkodókat — mint már említettük — nagyjából műveikből való excerptumokban mutatja be a szerző, ezeket megtoldja itt-ott egy-két idézettel jónévű pädagogiatörténeti munkákból (Paulsen, Raumer, Schmid, Ziegler) vagy pedig egy pár biographiai részlettel. Az excerptumok sem eléggé gondosak; az anyag feldolgozása, irányok és eszmék szembeállítására vagy valamely fejlődésmenet kimutatására pedig épen séggel hiányzik. A sekély jellemzések vagy kritikai megjegyzések, melyeket a szerző kockáztat, elmosódottak és egymásba folyók. Aránylag legjobban vannak tárgyalva Waitz, Fröbel és Diesterweg; ezeknél kissé melegebb az író előadása is, mely különben stilus tekintetében sem elégítheti ki az olvasót.

A munkán meglátszik bizonyos elhevenyészettség és az egész alig több, mint egy tárgyában nem eléggé jártas írónak gyors és felszínes anyagösszeszedése. A ki előtt a dolgok újak, az tanulhat egyet-mást belőle, de a ki az anyagot már előbb ismerte, csak csalódva és boszankodva teszi le a könyvet.

WALDAFFEL JÁNOS.